

131761

35

KATH. HITVÉDELEM

DIÓHÉJBAN

„Tudom, kinek hiszek.”
(II. Tim. 1. 12.)

VII. KIADÁS

IRTA:

Gabriel Antal

Tanításra engedélyezve:

Nihil obstat. Ferdinandus Ohmacht. Imprimatur. Strigonii, die 20. Maii 1942.
Dr. Joannes Drahos, vic. gen.

BUDAPEST, 1942
I., TÁROGATÓ-ÚT 46.

Ára 40 fillér

KATHOLIKUS JELMONDAT (I.)

Moderato *Beszédes (harmónium).* *Dallama Sánta Józsefől, Kalocsa*

f Ka-tho-li - kus a val-lá - som, *mf* A si-rig hi-ve

p ma-ra - dok. *p* A hi-tem meg nem ta-ga - dom, *mf* A vé-re - met bár ont-já - tok.

p Hisz e-gye - dül ez. *p* Ő-rök-re csak ez bol-do - gít; *mf* E' ki-vül nih-csen lúd-vös - ség.

E dalocska énekelhető: 1. *Útazon*, kíséret nélkül, vagy harmóniumkísérettel. — 2. *Két hangon*, kíséret nélkül, vagy harmóniumkísérettel. — 3. *Három hangon*, amikor a hitoktató éneklő a mély szótumot.

KATH. HITVÉDELEM

DIÓHÉJBAN

„Tudom, kinek hiszek.”
(II. Tim. 1. 12.)

VII. KIADÁS

IRTA:

Gabriel Antal

131761

BUDAPEST, 1942
I., TÁROGATÓ-ÚT 46.

Kedves Olvasóim!

Ez a kis füzetke röviden, de velősen megmutatja nektek, mennyire *ésszerű* a mi vallásunk; mennyire *öntudatos* és *nem vak* a mi hitünk. *Pajzsot* nyújt, melyről az ellenséges golyók ártalmatlanul lepattannak; *fegyvert* ad kezetekbe, kévéset, de éleset, mellyel a támadásokat sikeresen visszaverhetitek.

Forgassátok oly buzgalommal e lapokat, amely őszinte szeretettel írtam számotokra azokat. Olvassátok el annyiszor, hogy szinte véretekbe menjen át tartalmuk. Tudom, hálásak lesztek érte — örökre.

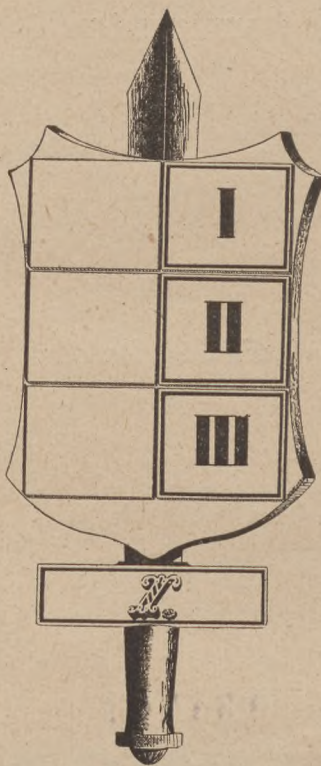
Isten velünk!

Budapest, 1929. jan. 1.

Jóakaró barátotok:
a szerző.

Egység:

belső: Isten.

külső: Fegyver.

Felosztás:

belső: I. főtétel: Atya

II. „ : Fiú

III. „ : Szentlélek¹

Minden főtételnek egy-egy *előkészítő* tétele.

A végén egy *póttétel*.
(T = titok).

külső: Pajzs és kard.

¹ az anyaszentegyházban.

Lásd a Vázlatcsoportot, illetve Összképet.

Felelős kiadó: Gabriel Antal.

„Élet” Irodalmi és Nyomda Rt. Budapest, XI. ker., Horthy Miklós-út 15. — Igazgató: Laiszky Jenő.

(Bevezetés.)

Józan ember mit tart **igaznak?**

Józan ember azt tartja igaznak,

1. amit magától: tud,
2. amit másnak: hisz.

Magától tudhat valamit:

külsőleg és belsőleg.

Külsőleg: az 5 érzékével, belsőleg: az eszével.

Külsőleg az 5 érzék: a látás, hallás, szaglás, ízlés és tapintás segítségével *tud meg valamit.*

Amit tehát látok, vagy hallok, vagy szagolok, vagy ízlelek, vagy tapintok: azt igaznak tartom.

Belsőleg: az ésszel következtet.

Pl. a füstől következtet a tüzre, a lábnyomról emberre vagy állatra, rendről rendezőre, s. í. t.

Ha látom, hogy a kémény füstölög, tudom, hogy tűz van a kályhában. — Nem látom a tüzet, de látom a füstöt és eszem azt mondja: **a füstnek** kell, hogy **oka** legyen és ez az ok: **a tűz.**

Vagy, ha a hóban, sárban lábnyomokat látok, tudom, hogy ember vagy állat járt arra. — Nem láttam az embert, vagy az állatot, de látom a lábnyomot; és eszem azt mondja: a **lábnyomnak** kell, hogy **oka** legyen; és ez az ok: **ember vagy állat.**

Vagy, látom, hogy a padok szép rendben vannak; tudom, hogy azokat rendezte valaki. — Nem láttam a rendezőt, de látom a rendet és eszem azt mondja: a **rendnek** kell, hogy **oka** legyen; és ez az ok: a **rendező.**

A következtetés (tehát) az, hogy egy igazságból az ész megismer egy **másik** igazságot azon szabály alapján: **Semmi sincs elegendő ok nélkül.**

Másnak hiszünk,

ha az: **megbízható.**

Megbízható csak az, aki nem hazudik és nem szokott tévedni.

Föltétlenül megbízható az, akiről lehetetlenség föltételeznünk, hogy hazudik, vagy téved.

Ha valaki azt mondja:

Csak azt hiszem (tartom igaznak), amit látok: ez felületes beszéd.

Az ilyent efféle kérdésekkel kell észretéríteni:

Láttad már **Amerikát?** Nem. — Akkor szerinted nincs Amerika.

Láttad már **eszedet?** Nem. — Akkor szerinted nincs eszed.

Ha sötétben hátba dobna, látod te azt? Nem. — De azért igaznak tartod? — De mennyire! Még belé is jajdulsz.

I.

Isten léte.

Istent szemünkkel nem látjuk, de tudunk rá eszünkkel következtetni. (Következtetünk pedig a *látható dolgokból*; még pedig: amint azok *vannak* és amint azok *erednek*.

Amint vannak, *rendet és célszerűséget* veszünk azokon észre.

Következtetünk (tehát) előbb a *rendből* és *célszerűségből*, azután majd az *eredetből*.)

A **rend**ből így következtetünk.

Rend van fent, az égboltozaton és lent, a földön.

Fent, az *égen*.

A **nap** oly rendben kel és nyugszik, hogy a tudósok előre kiszámítják, melyik napon mikor kel és nyugszik. A naptárakban fel is szokták tüntetni.

Ép így a **hold** keltét és nyugtát.

A **nap-** és **holdfogyatkozást** előre jelzik a tudósok. Percekre megmondják, mikor kezdődik, mikor végződik.

A **csillagok** is rendben futják meg pályájukat, úgy, hogy ki lehet számítani, mikor jutnak legközelebb egymáshoz vagy a földhöz. A **Halley üstökös** pl. minden 76.02 évben mutatkozik és tűnik el ismét. (Kerek számmal $\frac{3}{4}$ évszázad.) — De **együttesen** is rendben keringenek. Eddig körülbelül 500 millió csillagot ismernek. Ez a rengeteg számú csillag örületes sebességgel száguld keresztül-kasul a világűrben és, bár nem sineken járnak, mégsem ütköznek össze.

A *földön* is van rend.

A **növényben** a levél nedve nem téved a virágba és a virág színe nem téved a levélbe. Pedig ott nincs rendőr, aki azt mondja: Neked erre kell menned, neked meg amarra.

Az **állatban**, az **emberben** is van rend. — Az ételt a gyomor feldolgozza és a táplálékot a vér szíjjei hordja a testbe; mégpedig oly rendben, hogy egyik kis ujjamba éppen annyi jut, mint a másikba. — Ha nem volna rend, az ember egyik füle hosszabb lehetne, mint a másik.

Eddig láttuk a tényeket, lássuk most a **következtetést**.

Eszünk azt mondja:

Ahol **rend** van, ott **rendezőnek** is kell lennie.

Már pedig a világon — amint láttuk — csodálatos rend van.

Tehát csodálatos **rendezőjének** is kell lennie.

És ezt a csodálatos rendezőt nevezzük mi **Istennek**.

A **célszerűség**ből így következtetünk.

A **madárnak** szárnya van, mert repülnie kell.

A **halnak** úszóhártyája van, mert úsznia kell.

A **lónak** erős patája van, mert terhet kell húznia. (Ha a lónak olyan lába volna, mint az emberé, hamar elkopnák.)

Az **embernek** finom tagolt keze van; ujjai ízekre oszlanak, mert **finom munkát** kell végeznie.

Ez felel meg céljának, azért mondjuk: **célszerű**.

Vagy vegyük pl. a szemet.

A szem igen drága kincs, azért **kettő** van belőle. Ha az egyik elvész, maradjon még egy. S mert oly drága kincs, azért csupa csontok közé, üregben van elhelyezve, hogy, ha orrabukunk, baja ne essék. S elől is, hol nyitott az üreg, bármikor el lehet zárni a szempillával, mint valami redőnnyel. Sőt, ha a szemet veszedelem fenyegeti, magától becsukódik. S ha valami porszem rakódik szemünkre, a szempilla anélkül, hogy észrevennők, azonnal leereszkedik, hogy lemossa a szemről a port, úgy, mint a takarítónő a ronggyal az ablakot szokta tisztítani. Reggelre aztán észrevétlenül kirakódik a szemszögletbe.

Láttuk eddig a tényeket, következtessünk most belőlük.

Eszem azt mondja:

Ahol **célszerűség** van, ott kell valakinek lennie, aki ezt a célszerűséget **kigondolta és létrehozta.**

Már pedig a világon — amint láttuk — bámulatos célszerűség van.

Tehát kell valakinek lennie, aki ezt eszével oly bölcsen kigondolta és hatalmával létrehozta.

És ezt a valakit **Isten**-nek hívják.

Az **eredetből**

Minden élet másból ered. Így pl. a **fa** magból ered; a mag meg fából. — Vagy az egyiknek, vagy a másinak kellett elsőnek lennie. És ez az első nem lehetett a másikból, mert akkor nem volna első. Kell tehát valakinek lennie, aki az **első**t létrehozta. És ezt a valakit **Istennek** hívjuk.

Éppen így vagyunk a **tyúkkal** és a **tojással** is.

A tyúk tojásból, a tojás tyúkból ered. Vagy az egyiknek, vagy a másinak kellett elsőnek lennie. És ez nem lehetett a másikból, mert akkor nem volna első. Kell tehát valakinek lennie, aki az első-t létrehozta. És ezt a valakit **Istennek** hívjuk.

Igy vagyunk végre az emberekkel is. Az első emberpár nem lehetett más emberekből, mert akkor nem volnának első. Kellett tehát valakinek lennie, aki teremtette az első embereket.

Vannak ugyan, kik azt mondják, hogy az első emberek állatból, majomféléből származtak. De ez nem igaz. Nem is kell bizonyítani, hogy nem igaz, mert, ha igaz volna is, azért az Isten nem volna **főlöseges**, mert hát az embernek ez az állítólagos őse ugyan honnan származott? — A tudósok szerint a föld valamikor **izzó** állapotban volt, mint most is a belseje. Az izzó tűz az életnek még a csiráját is megöli. Rajta tehát élőlény nem lehetett. S hogy mégis van, az csak úgy érthető, hogy az első életet teremtenie kellett olyan valakinek, aki az életet **szükségszerűen önmagától öröktől fogva bírja.** És ezt a valakit **Istennek** hívjuk. —

Hogy ez a következtetés helyes, azt mutatja a **közmegegyezés.** Az **összes népek** megegyeznek abban, hogy van Isten. Egész nép sohasem volt, most sincs úgy, hogy legfelső lényt el ne ismerne, akit Isten gyanánt imád. Tévedtek abban, hogy **milyen** az Isten, de hogy **van** Isten, azt minden nép elismeri. — Csak **egyes** emberek vannak, akik azt mondják, hogy **nincs** Isten. De azt **csak** **szájukkal** mondják, mert ha **betegek**, vagy valami baj éri őket, mindjárt felsóhajtanak: *Jaj, Isterem!* És éppen az istentagadók **káromkodnak** legtöbbet. Minek káromolják az Istent, ha nincs?!

(Bővebbet láss erről a Hitvédelemben: 11. old.)

(Előkészítő a II. tételhez.)

Vallás.

Aki elismeri, hogy van Isten és iparkodik kedvében járni, arról azt mondjuk, hogy van vallása.

Van **természetes** és **természetfölötti** vallás. A természetfölötti vallást: kinyilatkoztatott vallásnak is nevezzük.

Természetes vallása annak van, aki úgy vélekedik Istenről és úgy iparkodik kedvében járni, amint azt **természetes** esze sugallja. Ilyen vallásuk volt: a pogányoknak.

Természetfölötti vallása annak van, aki úgy hisz Istenben és úgy szolgál neki, ahogy azt Isten kijelentette, kinyilatkoztatta. Ilyen vallásuk volt a **zsidóknak** és van a **keresztényeknek**.)

A **keresztény** vallás a zsidó vallásból származott; és pedig úgy, hogy a zsidók várták a Megváltót és mikor eljött aztán a Megváltó az Úr Jézus személyében, sokan hittek benne és megkeresztelkedtek. Ezek lettek a keresztények. Ezekhez csatlakoztak később a pogányok ezrei és milliói. Ezek utódjai: mi vagyunk.

Akik a zsidók közül nem hittek Jézus Krisztusban, azok **hitetlen zsidók** maradtak és azok utódjai a mostani **zsidók**. Ezek közül azok, kik még adnak valamit a vallásra, **most is várják a Megváltót**. Imakönyvükben a reggeli imák végén ott találjuk a zsidó vallás 13 főigazságát. Ezek 12-ike hű fordításban így hangzik:

„Hiszem rendületlenül és tökéletes meggyőződéssel a Messiásnak (fölkent) eljövetelét és habár sokáig késedelmeskedik, mindennap várom megérkezését.”

(A kinyilatkoztatás forrásai:

Amit Isten kinyilatkoztatott, azt a **Szentírás** és a **Szenzhagyomány** foglalja magában.

A Szentírás könyveit 2 részre osztjuk: az **ó-szövetség** könyveire és az **új-szövetség** könyveire.

Az **ó-szövetségi** Szentírásban az a kinyilatkoztatás van meg, melyet Isten a Megváltó előtt adott az embereknek.

Az **új-szövetségi** Szentírás pedig azt a kinyilatkoztatást foglalja magában, melyet a Megváltótól és apostolaitól kaptunk.

A Szenzhagyomány azt a kinyilatkoztatást tartalmazza, melyet az apostolok hirdettek, de le nem írtak. Csak szájról-szájra adták és a hívek a mindennapi életben gyakorolták.

Az ó-szövetségi Szentíráson alapszik: a **zsidó** vallás; az ó- és új-szövetségi Szentíráson és a Szenzhagyományon a **keresztény** **vallás**.

A Szentírás és Szenzhagyomány teljesen megbízható.

Az új-szövetséget

szem- és fültanúk írták, tehát	tudhatták az igazságot;
meghaltak azért, amit írtak, tehát	akarták írni az igazságot;
meghazudolták volna őket, tehát	kellett is írniok az igazságot.

Az ó-szövetséget az új-szövetség igazolja.

A **Szenzhagyományt** korán megörökítették s amelleti örökös fölötte az **élő anyaszentegyház**.)

(Bővebbet a Hitvédelemben: 14. oldalon.)

II. tétel.

Krisztus tanítása igaz.

Hogy Krisztus tanítása igaz, azt maga megmutatta: a múltból, a jelenből és a jövőből. A múltból: hivatkozott a prófétákra; a jelenben: a csodáira és a jövőről: jövendölt.

A **prófétákra** így hivatkozott: „Vizsgáljátok az írásokat... ezek azok, melyek bizonytságot tesznek felőlem.” (Ján. 5, 39.)

És csakugyan, amit a próféták a Megváltóról jövendöltek, az Benne mind beteljesedett. Tehát Krisztus a **Megváltó**. És ki kételkedhetnék a Megváltó szavában?

A **csodákra** így hivatkozott: „Ha nekem nem akartok hinni, a tetteknék higgyetek.” (Ján. 10, 38.) És csakugyan a csodák láttára hittek az emberek Jézusban. A csoda Isten pecsétje. Isten csak igazat hitelesíthet.

Amint a csoda Isten pecsétje, úgy a **jövendölés** is az. Csak-hogy a csoda elsősorban a kortársaknak szól, a jövendölés pedig az utókornak.

Jézus sokat jövendölt. A többi között ellenségeiről és barátairól.

Ellenségeiről, a zsidókról, azt jövendölte, hogy fővárosuk, **Jeruzsálem**, — mint már Dániel próféta is jelezte — úgy **el fog pusztulni**, hogy kő kövön nem marad. (Luk. 19, 43.) Ugy is történt.

Barátairól, a keresztényekről azt jövendölte: „Nem nagyobb a szolgáló uránd.” „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak.” (Ján. 15, 20.) „De bizzatok, én meggyőztem a világot.” (Ján. 16, 33.)

Vallása el fog terjedni úgy, mint az apró *mustármagból* terebélyes fa lesz. (Mát. 13, 31.) (Külső hatás: *helyre*). És át fogja alakítani, meg fogja javítani az emberiséget, mint a *kovász* a kenyeret. (Mát. 13, 33.) (Belső hatás.)

És habár szüntelen üldözik, „a *pokol kapui* nem vesznek erőt rajta.” (Máté 16, 18.) (Külső hatás: *időre*.)

A történelem mutatja, hogy úgy is történt.

Ha Jézus minden szava igaz, akkor az is igaz, amit magáról mondott: „*Én és az Atya egy vagyunk*.” (Ján. 10, 30.)

Jézus tehát: Isten-Ember.

(Bővebbet a Hitvédelemben: 16. oldalon.)

(Előkészítő a III. tételre.)

Keresztények.

A keresztények, sajnos, nem egyfélék.

Két nagy csoportba oszthatók:

katholikus (egyetemes, általános)

és **nem-katholikus** keresztények.

A nem-kath. keresztények megint kétfélék: **szakadárok** és **protestánsok**.

A szakadárok körülbelül 1000 év múlva keletkeztek Krisztus után; a protestánsok körülbelül 1500 év múlva.

A szakadárok úgy keletkeztek, hogy egy konstantinápolyi főpüspök (Caerularius Mihály 1054.) nem akart a pápának szótfogadni. Rábeszélte maga körül a többi püspököket is, hogy ne engedelmeskedjenek a pápának; és így „elszakadtak” a pápától; azért hívják őket **szakadárok-nak**. — Mivel Konstantinápoly akkor Görögországhoz tartozott, **görögöknek**, s mivel keleten laktak, **görögkeletiek**-nek hívjuk őket. Ide tartoznak: a görögök, szerbek, bulgárok, románok és oroszok. Ugy is hívjuk őket, hogy **nem-egyesültek** azokkal szemben, akik utóbb visszatértek és a pápának ismét szótfogadtak. Ezeket **egyesülteknek**, vagy **görögkatholikusok-nak** nevezzük. A görög katolikusok a hit tekintetében semmit sem különböznek a róm. katolikusoktól; csak a **szertartásokban** van eltérés. A **római** katolikusok: **római**, azaz **latin** nyelven tartják a szertartásokat; a **görög** katolikusok pedig **görög**, illetve **nemzeti** nyelven.

A **protestánsok** (ellenkezők, tiltakozók) vagy háromszázfélék. Mi azonban csak kettőt említünk: a lutheránusokat és kálvinistákat, mert nagyobb számban csak ezek vannak köztük.

A lutheránusokat: **Luther Márton** alapította; a kálvinistákat: **Kálvin János**.

A lutheránusokat úgy is hívják, hogy **evangélikusok**, mert Luther azt állította, hogy ő a „tiszta evangeliumot” tanítja. **Ágostai evangélikus-oknak** (ág. ev.) is hívják. Ágosta (németül Augsburg) német város, ahol összeírták, mit hisznek és hitvallásukat átadták a császárnak.

A kálvinistákat úgy is hívják, hogy **református-ok**, vagyis „javítottak”, mert Kálvin azt állította, hogy ő megjavítja a vallást, még pedig az evangelium szerint; azért **evangélikus-református** (ev. ref.). **Helvét** vallásúaknak is mondják, mert Helvétiában (Svájc) terjedtek eleinte leginkább.

(Kisebb számmal vannak még nálunk: baptisták, unitáriusok, nazarénusok, anglikánusok, adventisták, az Üdv hadserege, stb.).

III. tétel.

Krisztus igaz egyháza a kath. anyaszentegyház.

(Az igazság csak egy lehet. Nem lehet igaza minden keresztény vallásnak. De még csak kettőnek sem. Csak egy lehet igaz.

Lássuk, melyik vallásnak van igaza.

Akik ugyanazt a vallást gyakorolják, azok összetartanak, társasággá tömörülnek, egy templomba járnak. A templomot másképp szentegyháznak is nevezik. Innen aztán azt a társaságot is, amelybe az ugyanazon vallást követő emberek tartoznak, egyháznak nevezik. A mi egyházunk: a kath. anyaszentegyház.

Lássuk tehát, melyik egyház bírja Krisztus igaz tanítását; vagyis melyik Krisztus igaz egyháza.)

Krisztus igaz egyháza a kath. anyaszentegyház. Ezt ebből a szóból bizonyítjuk: **anya-szent-egy-ház**. Mivel azonban könnyebben lehet így megérteni, az Egy-gyel kezdjük.

1. Krisztus igaz egyháza *csak az lehet*, amelyben **egy** közös fő van.

Már pedig egy közös fő *csak a kath. anyaszentegyházban* van.

Tehát Krisztus igaz egyháza a kath. anyaszentegyház.

2. Krisztus igaz egyháza *csak az lehet*, amelyben **szentek** is vannak, kiknek szentségét Isten csodákkal igazolta.

Már pedig csodák és szentek *csak a kath. anyaszentegyházban* vannak.

Tehát Krisztus igaz egyháza a kath. anyaszentegyház.

3. Krisztus igaz egyháza *csak az lehet*, amely az a p o s t o l i időtől fogva mindig létezett.

Már pedig az apostoli időtől fogva *csak a kath. egyház* létezett. (Szakad.: 1000; prot.: 1500.)

Tehát Krisztus igaz egyháza a kath. anyaszentegyház.

Hozzá lehet hasonlítani a katolikus anyaszentegyházat egy **anyá-**hoz kitől hűtelen gyermekei elszakadtak. Azért csak a kath. egyház mondhatja magát *jogosan: anyaszentegyháznak*.

(Bővebbet a Hitvédelemben: 26. oldalon.)

(Póttétel.)

Titok.

Mi a titok? A titok olyan igazság, melyet **föl nem foghatunk.**

Mi **oka** annak, hogy vannak titkok?

A titkok oka az, hogy az ész **gyönge**. Azt gondolom, ezt nem szükséges bizonyítani. — Mégis így bizonyítom. Az ész **nem egyforma** az egyes emberekben. Össze lehet hasonlítani az ész **a világító testekkel.** Némely embernek az esze olyan, mint az **olajmecs:** alig pislog. — Másnak az esze olyan, mint a **gyertyaláng:** már többet világít. — Ismét másnak az esze olyan, mint a **petróleumos lámpa.** Másé olyan, mint a **gáz lángja.** — Végre a legokosabb olyan, mint az **elektromos lámpa,** ívfény, vagy reflektor.

A **naphoz** (azonban) senki emberfia esztét **nem hasonlíthatjuk,** mert a **legokosabb ember** sem tud s ért mindent.

Nem is állítja senki komolyan, hacsak nem eszelős, hogy ő mindent tud. De amint nem tud mindent a legokosabb ember sem,¹ úgy nem is **ért** mindent.² A **természet** körülöttünk **tele van titkokkal,** melyeket senki sem ért.

Pl. Ki érti azt, ha **barack**-magot vetek a földre, az kike, a piszkos földből szép zöld színt varázsol eleinte a növénybe, később a levélbe; gyönyörű rózsaszínt fest a virágra és abból a trágyás undorító földből édes zamatú nedvet szállít fel a gyümölcsbe. És azt mind belülről és arányosan. És ami a fő: magva új barackfa létesítésére alkalmas. Ki fogja ezt fel?

Még érthetlenebb, hogyha a barack mellé **körte-** vagy **dió**-magot vetek. **Egy és ugyanabból** a földből más és más növény nő ki, más levelekkel, más szirmú és alakú virágokkal, más alakú és zamatú gyümölccsel s maggal. Ki fogja ezt fel?

Melyik mérnöknek jutna csak eszébe is repülőgépet szerkeszteni, mely magától belülről arányosan növekedjék, aztán a madárhoz hasonlóan tojásokat rakjon, melyekből apró repülőgépek keljenek ki?

Hát ha a természet tele van dolgokkal, melyeket szemünkkel látunk, kézzel foghatunk s mégsem értünk: — ne csodálkozzunk, ha az érzékfeletti életben: a vallásban vannak titkok!

Ha az összes emberi ész egy ember fejébe raknók, az sem tudna mindent. Budapesten éjjel hány ezer lámpa ég és mégis sötét van köröskörül.

Vallásunk **főbb** titkai: a Szentháromság a Megtestesülés és az Oltáriszentség titka.

Miért hisszük ezeket? Mert Jézus Krisztus tanította, kinek minden szava igaz.

Hogyan higgyünk? **Azattal.** Mert különben úgy járunk, mint aki szabad szemmel a napba néz. Nem fogja jobban megismerni, hanem elveszti szemevilágát. Így, aki a titkokat feszegeti, aki a titokba teljesen bele akar hatolni, nem fogja jobban megismerni, hanem elveszti vagy hitét, vagy esztét.

Bár minden vallásban vannak titkok, mégis a katolikus vallást titkai miatt **sötétség** nek bélyegzik. Azt feleljük: „Am, legyen sötétség, de olyan sötétség, mely nélkül az **Ég csillagait meg nem látjuk.**

¹ Kiterjedőleg. — ² behatólag.

Függelék.

(I. tétel.)

Isten léte.

A véletlen műve-e a világ?

Vannak, akik azt mondják: a rend, célszerűség és élet úgy magától, **véletlenül** támadt.

Kissé keményen, de találóan mondta egy előkelő gondolkodó: „A véletlen a buták istene“

Különbén is lássuk közelebbről, lehetséges-e, hogy véletlenül támadt valami a világon.

Vegyünk csak szemügyre **az emberi test** szervezetét és működését!

Kevesen gondolnak arra, milyen sokoldalú és mégis egységes *üzem* működik itt.

A **főintéző** az agy. Az üzem egyes ágait a megfelelő osztályok, az agysejtek irányítják, melyek mind a legpontosabb összhangban működnek. A központ parancsait egy erős **kábel**, a gerincagy, számtalan elágazásával, az **idegekkel**, mint valami **telefonhálózat** közvetíti a műhelyekbe, a test szerveibe.

A **telefonhivatal** a 2 hallószerv, melyek a hallóideg segélyével a hangbenyomásokat a központba, az agyba vezetik.

A **fényképezőkészülék** a szem, melyben egyetlen fényérzékeny lemez elegendő arra, hogy vele végtelen számú és teljesen hű színes felvételt eszközöljünk. E felvételeket a látóideg az optikai központba, az agyba szállítja, ahol azokat későbbi használatra elraktározza.

A telep **vegytani laboratóriumal** a szaglász és ízlelő szerve.

A kettős szívó-nyomó **szivattyú** a szív, melynek az a hivatása, hogy az élet savát, a vért, az erek rendkívül gazdag és érzékeny csatornahálózata segélyével a test minden részébe fecskendezze.

Az önműködő **szűrőtelep** a vese és a bőr.

A **központi fűtőkészülék** a gyomor-rendszer, mely a beléje kerülő anyagokat fölemészt és ezáltal egyenletes meleget fejleszt.

A **fűrész- és őrlőmalom** a száj a fogakkal, amelyek a fűtéshez szükséges anyagot felaprózzák és megőrlik.

A **zenélő automata** a gégefe — ez a csodálatos kis orgonaszerkezet —, melyben a tüdő a **fújtató**, a gégecső és hangszálak pedig az orgona ezüsthangú **sípjai**.

A csontváz és az izomrendszer eszményi **emelő és átviteli (transzmissziós) gépezet**. Különösen a csontváz felépítése érdekes, mert ebben a modern **hidépítés** legelméesebb találmányait már mind feltalálhatjuk.

Ime, mily csodálatosan és mesterien van megalkotva az emberi szervezet.¹

S ez a véletlen műve volna? Ki tudja azt elhinni?!

¹ Dr. Klug Ján. Életkérdések. 47. old.

Vagy: vegyünk pl. egy **virágot** és **gyümölcsöt**; és ne csak a színekben, az illatban, a zamatban gyönyörködünk, hanem foglalkoztassuk elménket is.

Kérdezzük magunktól:

Melyik **vegyész** tudna abból a piszkos földből oly szép: zöld, fehér, piros, sárga, kék **színeket** ezerféle árnyalatban kivarázsolni?

Melyik **festőművész** tudna annyiféle alakot kigondolni és szebb virágot festeni?

Melyik **droguista** volna képes abból a szemétdombból olyan finom illatot kicsalni?

Melyik **cukrász** tudna abból az undok talajból oly édes, zamatos **nedűt** fölszíni?

Melyik **szakács** tudná a növény **táplálékát** egyszerűbben elkészíteni?

Melyik **portás** tudná a nedveket jobban **útbaigazítani**, hogy el ne tévesszék cellájukat?

Melyik **kűtmester** tudna jobb szivattyúgépet előállítani?

Melyik **póznarögzítő**-mester tudná a törzset úgy a földbe erősíteni?

Melyik **építőmester** tudna oly sok változatú és szebb **alakot** kigondolni, tervezni, kifaragni, összeilleszteni, megépíteni?

Melyik **takács** tudna szebb **anyagot** szőni?

Melyik **könyvkötő** tudná a **leveleket** és **szirmokat** szebben, oly nagy számban és minden növénynek megfelelően kiszabni?

Melyik **könyvkötő** tudná a **szirmokat** szakszerűbben **összeragasztani**?

S. i. t. S. i. t. — Ki tudná elszámlálni mind?

S lám, aminek létesítéséhez **annyi** művészi kéz és annyi szerszám volna **szükséges**, az csak úgy magától, véletlenül tudott volna létesülni?! **Nagyobb hit** kell ahhoz, hogy ezt elhiggyük, ezerszer nagyobb, minthogy elfogadjunk egy végtelenül bölcs Teremtőt, aki a növény törvényeit oly okosan kigondolta és a növénybe oly ügyesen befektette:

Isten!

A természet-e az Isten?

„Van Isten” mondják némelyek, „nem tagadjuk, de ez az Isten nem más, mint maga a természet!”

Ez éppen olyan, mintha azt mondaná valaki: „Van óra, de ez az óra maga az óra.” Vagy: „Van mérnök, aki ezt az automobilt megszerkesztette, de ez a mérnök maga az autó.”

A világot tehát csak rajta kívül álló hatalom hozhatta létre. És ezt nevezzük Istennek. —

Különben is lássuk közelebből, mit értesz **természet** alatt? Az anyagot, vagy az erőt, vagy a természeti törvényeket?

Az **anyagot**? — De hisz az **hoít** és **tehetetlen**!

Az **erőt**? — De hisz az **vak** és **rendet** nem ismer. Az erő nem tud rendezni, csak rombolni. A **villám** csak rombol, hacsak az emberi ész a villámhárítóval útját ki nem jelöli. Vagy az **elektromos áram**, ha elég erős, öl; és csak emberi ész képes azt nemcsak ártalmatlanná tenni, hanem hasznos munkateljesítésre befogni.

A **természeti törvényeket**? De hisz a törvény csak **adott valami** és **törvényhozót** tételez föl.¹

¹ Dr. Klug. Ján. Életkérdések. 59. old.

Mint vélekednek Istenről az igazi nagy tudósok?

Linné, a nagy növénytudós, „A természet rendszere” című munkája előszavában azt mondja: ő nem kereste Istent, csak a természetet akarta tanulmányozni; de bámulatára mindenütt a végtelen bölcs, mindenható Isten nyomára bukkant.

Newton, a csillagászok fejedelme, mindig megemelte a kalapját, valahányszor Isten nevét említette.

Ampère, a nagy természettudós, akinek nevéből nevezték el az elektromos áram-erősség egységét, széles homlokát két tenyerébe fektetve sokszor felsóhajtott barátja, Ozanam előtt: „Óh, nagy az Isten, mily nagy az Isten!”

De minek folytassam?

Van-e név, melynek a hitetlenek jobban tömjéneznének, mint **Darwin** neve. Nos halljuk, mit mond az Istenről és a tudósokról. „A fajok eredete” című könyvének előszavában (és pedig minden kiadásban, nemcsak az elsőben, amint néhol olvasni) maga vallja önmagáról: „*A kételkedés legfőbb fokán sem voltam atheista oly értelemben, hogy Isten létét tagadtam volna.*” — Ugyancsak ez a Darwin írja, hogy: „*E kérdésre, vajjon a világnak van-e teremője és kormányzója? — a legnagyobb szellemek mind genőleg válaszoltak.*”

Mit tudhat eszével a legegyszerűbb ember is Istenről?

Nem kell tudósnak lenni, a legegyszerűbb ember is föléri ésszel, hogy **van Isten**. Csak józan legyen az ember és ne húnnya be a szemét akarattal. Kell Istennek lenni. Lehetetlen, hogy ne legyen. — Az esztét tagadja meg, aki Istent tagadja. Azért mondja már a zsoltáros. (13. 1.) „Mondá az esztelen szívében: Nincs Isten.”

Ha nem is tudnánk többet Róia, mint azt, hogy van, egyelőre **ez is elég volna**.

A többiről majd Ő felvilágosít.

De tudunk többet is.

Igaz ugyan, hogy amint eszünk minden kétséget kizárólag rávezet arra, hogy **van Isten**, épp oly keveset tudhat meg arról, hogy **milyen** az Isten. Helyesen mondja azért nagy költőnk (Berzsenyi): „Isten..., léted világít, mint az égő nap, de szemünk bele nem tekinthet.”

Mindamellet a legeslegkevesebb, amit a leggyöngébb ész is megtudhat Isten tulajdonságairól, az, hogy Istennek:

öröktől fogva létezőnek,
csodálatosan bölcsnek,
és bámulatosan hatalmasnak,
a világon kívül állónak kell lennie, aki
korlátlanul uralkodik az anyag, erő és élet fölött.

Es ez már elég, hogy bámulattal, magasztalással, imádással boruljunk le lélekben Isten előtt s őszinte szívből énekeljük:

„Te Deum, laudamus.” „Téged, Isten, dicsérünk.”

Isten létezéséről és egynéhány tulajdonságáról a természetes ész magában is meggyőző bennünket

Más tekintetben azonban Istenről és akaratáról az ember csupán csak természetes eszével csak zavaros és Istenhez sokszor méltatlan fogalmakat alkothat magának. Ezt bizonyítja az emberi nem szomorú története. A magárahagyatott emberiség u. i. a pogányság fertőjébe süllyedt. Istenről sokszor úgy vélekedtek és úgy „tisztelték”, hogy mi azon megütközünk, megbotránkozunk. Néhol még a fajtalanságot is besorozták az „istentisztelet szertartásai” közé.

És pedig az egész emberiség aljasodott le pogánnyá, kivéve egy maroknyi népet, a zsidó népet. Csak ennek volt tiszta fogalma Istenről és akaratáról. Ennek is csak azért, mert ezt a népet Isten kiválasztotta magának, neki magát kijelentette, akaratát vele közölte, másszóval **kinyilatkoztatta**. Ez a kinyilatkoztatott vagy természetfölötti vallás. Kiválasztotta pedig Isten a zsidó népet azért, hogy benne előkészítse az emberiséget a Megváltóra, aki majd az összes népeket: zsidókat és pogányokat egyaránt a **keresztény** vallásban egy családdá egyesítse, a romlottságból kiemelve és örökre boldogítsa.

Eszerint **van** tehát: **természetes és természetfölötti, másszóval kinyilatkoztatott vallás.**

A 16. oldalhoz.

Próféták.

(Vázlat.)

Az emberiség **Megváltója**

születése:

helye: (Mikeás 5, 2.): Betlehem.

ideje: (Móz. 1. 49, 10.): Judától a fejed. pálca.

(Aggeus 2, 8—10.): 2. templom (70).

(Mal. 3. 1.) „Eljő templomába.”

(Dániel 9, 24—26.) (7+62 hét = 483 év.)

nemzetsége:

ember: (Jer. 23, 5.): Dávid.

(Izai. 7, 14.): Szűz.

(Iz. 9, 6.): Kisdéd: „Isten.”

Isten: (Iz. 35, 5, 6.): Isten maga: csodák.

halála:

oka és célja: (Iz. 53.) bűneinkért.

módja: (Zsolt. 21, 17.): „Átlyuggatták kezeimet.”

megdicsőül: (Iz. 11, 10.) sírja dicsőséges.

(Zsolt. 15, 10.) „rothadást” nem.

A megváltott **emberiség**

pogányok: (Iz. 60, 1—6.): „Világosság.”

(Iz. 54, 3—5.): „Egész föld Istene.”

(Iz. 11, 10.): „Jel.”

(Iz. 2, 2.): „Hegy.”

(Zsolt. 21, 28—29.): imád.

zsidók: (Dán. 9, 26—27.): város,
templom,
áldozat,

(Malach. 1, 10—11.): áldozat.

Isten országa:

(Dán. 2. 44. Nabu-
kodonozor álma.)
(Zsolt. 71, 8, 11.)
(Dán. 7, 13.)

A Szentírás és Szent hagyomány megbízhatósága.

Az új-szövetség könyveit oly szent férfiak írták, kik feltétlenül megbízhatók. Lehetetlenség róluk feltételezni, hogy akár hazudjanak, akár tévedjenek. **Tudhatták** ú. i. **akarták** is, **kellett** is írniok az igazságot.

Tudhatták: hisz szem- és fültanúk voltak. Szent János apostol írja: „Amit hallottunk, amit szemeinkkel láttunk, amit néztünk és kezeink tapintottak, . . . azt hirdetjük nektek.” (I, 1—3.)

Akarták is az igazságot megírni. Érdek nélkül senki sem hazudik. Már pedig nem volt földi érdekükben, amit leírtak. Ellenkezőleg csak üldöztetést vártak érte. Lemondtak mindenről és végül vérükkel pecsételték meg tanuszkodásukat.

Végre **kellett** is nekik igazat írniok. Oly eseményeket írtak le, amelyeknek néha sok tanuja volt s ha nem írtak volna igazat, ellenségeik vagy a szemtanúk rögtön meghazudolták volna őket. De az ellenmondásnak semmi nyomát nem találjuk. Legfőljebb az ördög közreműködésének, bűbájosságnak tulajdonítottak némely eseményt a zsidók. De magukat az eseményeket elismerik. Bizonyítja ezt a Talmud. A Talmud a mostani zsidóknak az ó-szövetségi Szentírás után a legszentebb könyvük. A zsidó nép legrégebbi hagyományait foglalja magában. Ez így szól Jézusról:¹ „A **varázsló**-mesterséget Egyiptomból hozta magával testébe metszett bevágásban, miáltal **csodákat** művelt és a népet azzal ámitá, hogy ezt saját hatalmával viszi végbe.”

Az új-szövetség könyvei tehát teljesen megbízhatók.

Hogy az ó-szövetségi Szentírás is teljesen megbízható, az már csak abból is következik, hogy az új-szövetségi szentírók és maga Krisztus is, úgy hivatkoznak rá, mint amelyet az egész zsidó nép szentnek elismer.

A Szentírás **hamisítatlanul** jutott el hozzánk. Kezdetben az apostolok örködték felette, később az egész keresztény nép. A szentkönyveket az istentiszteletnél fel szokták olvasni és megmagyarázni. A nép a Szentírást ismerte s a legcsekélyebb változtatáson is felzúdult. Szent Ágoston beszéli, hogy midőn szent Jeromos fordítását egy hitközségbe be akarták hozni, a nép fellázadt és követelte a régiek használatát, mert szent Jeromos egy növénynek a nevét helvesebben más szóval fordította. Sőt egy püspöknek (Makedonius) távoznia kellett, mert egyetlen egy betűt megváltoztatott a Szentírásban. Ily éberség mellett lehetetlen lett volna változtatni a Szentírásnak egy példányán is, hát a sok országban elterjedt összes példányokon.

Az ó-szövetségi Szentírás felett ezenkívül még a **zsidó** nép is örködik oly aggályos féltékenységgel, hogy számon tartják még a Szentírás betűinek a számát is.

A Szent hagyományon sem változtathattak, mert azt már nagyon korán megörökítették: a legrégebbi ker. írók könyveiben, az egyházi szertartások könyveiben, a vértanúk történetében, a katakombák és egyéb régi emlékek felírásaiban és képeiben, a hitvallásokban és a zsinatok határozataiban és ami a fő, fölötté öröködött az élő anyaszentegyház.

¹ Schabbat fol. 104.

Megváltó**Születése.**

Helye: (Mikeás, 5, 2.) „Efratai *Bethlehem!* kicsiny vagy ugyan Juda ezrei között, mégis tebelőled származik nekem, ki uralkodó legyen Izraelben.”

Ideje: (Mózes, I. 49, 10.): „El nem vétetik a *fejedelmi pálca Judától*, és a vezér az ő ágyékából, mígnem eljő, aki elküldetik s ő leszen az, kire a nemzetek várakoznak.” (Jákob jövend.)

(Aggeus 2, 8—10.): „Eljő, akit minden nemzetek óhajtanak; és betöltöm e házat dicsőséggel, úgymond a seregek Ura. — Nagy leszen ez *utolsó háznak dicsősége, nagyobb, mint az elsőé volt*, úgymond a seregek Ura; és e helyen békességet adok, úgymond a seregek Ura.”

(Mal. 3, 1.): „*Eljő templomába* az Uralkodó, kit ti kerestek.”

(Dániel 9, 24—26.): „Hetven hét szabatott a te népedre és szent városodra, hogy megszűnjék a törvényszegés és véget érjen a bűn, eltöröltessék a gonoszság és előhozassék az örök igazság; beteljesedjék a látomás és jövendölés és a szentek Szentje fölkenessék. Tudjad azért és jegyezd meg: azon ige kihirdetésétől, hogy ismét felépíttessék Jeruzsálem, *Krisztusig, a fejedelemig, hét hét és hatvankét hét leszen* és ismét fölépíttetnek az utcák és kőfalak az idők szorongatásában.”

Nemzetsége: ember (Jer. 23, 5.): „Ime eljönnek a napok, úgymond az Ur, és feltámasztom Dávid igaz csemetéjét; és országlani fog, mint király és bölcs leszen és ítéletet s igazságot tesz a földön.”

(Izaiás 7, 14.): „Ime egy *szűz* méhében fogan és fiat szül, és neve Emmánuelnek fog hivatni. (Emmánuel = Isten velünk.)

(Iz. 9, 6.): „*Kisded* született nekünk és *fiú* adatott nekünk, kinek vállán vagyon a fejedelemség és hivatik az ő neve: csodálatosnak, tanácsadónak, *Istennek*, erősnek, a jövendőség atyjának, békesség fejedelmének.”

(Iz. 35, 5, 6.): Az „*Isten önmaga* jó el, és megszabadít titeket.” — „Akkor megnyílnak a vakok szemei és a siketek fülei tárva lesznek, akkor ugrál a sánta, mint a szarvas és feloldatik a némák nyelve.”

Halála: Oka és célja: (Iz. 53.): „Bizonyára a mi betegségeinket ő viselte és fájdalmainkat ő hordozta... Megsebesítettett a mi gonoszságainkért; *Megroncsoltatott bűneinkért*; a mi békességünkért van rajta a fenyíték és az ő kékségével gyógyultunk meg. — Mi mindnyájan, mint a juhok, eltévelyedtünk, ki-ki az ő útjára tért és az Ur ő rá tette mindnyájunk gonoszságát. *Földre doztatott, mert ő akarta*, és nem nyitotta meg száját; mint a juh, leölésre vitetik, és meg-némul, mint a bárány nyírója előtt, és nem nyitja meg száját.”

(Dán. 9, 26.): „62 hét után *megöletik* a Krisztus.”

Módja: (Zsolt. 21, 17.): „*Atlyuggatták kezeimet és lábaimat*, elosztották maguk közt ruháimat és öltönyömre sorsot vetettek.”

Megdicsőülése: (Iz. 11, 10.): „Az ő *sírja dicsőséges* leszen.”

(Zsolt. 15, 10.): „*Nem engeded*, hogy a te Szented *rothadást* lásson.”

Emberiség.

Pogányok. (Iz. 60, 1—6.) „Kelj föl, világosulj meg, Jeruzsálem! mert eljött a te világosságod és az Ur dicsősége fölötted feltámadott. Mert ime sötétség borítja a földet és homály a népeket; fölötted pedig feltámad az Ur és az ő dicsősége látható benned. És a népek a te világosságodban járnak és a királyok a neked támadott fényességben. Emeld föl köröskörül szemeidet és lássad: mindezek egybegyűlnek, hozzád jönnek; a te fiaid messzünnen jönnek és leányaid minden oldalról indulnak. Akkor meglátod a bővelkedést és csodálkozik és kitágul szíved, mikor hozzád tér a tenger sokasága és hozzád jő a pogányok ereje.”

(Iz. 54, 3—5.): „A te Megváltód, Izrael Szentje, az egész föld Istenének nevezetik.”

(Iz. 11, 10): „Az napon Jessze gyökere a népeknek jelül fog állani, neki könyörögnek a nemzetek.”

(Iz. 2, 2.): „Az utolsó napokban az Ur házának hegye a hegyek tetején fog állani és fölemelkedik a halmok felett és ahhoz gyűlnek mindent nemzetek.”

(Zsolt. 21, 28—29.): „Megtér az Urhoz a föld minden határa és imádkozni fog az ő színe előtt a pogányok minden nemzetsége.”

Zsidók. (Dán. 9, 26, 27.): „Egy nép jövőendő fejedelmével a várost és szentélyt széthányja. Ennek vége pusztítás és a had elmúltával az elhatározott végpusztulás.” — „Elfogy az eledel- és egyéb áldozat és leszen a templomban a pusztaság utálatossága s fogytig és végig megmarad a pusztulás.”

Isten országa. (Dán. 2, 44.): „Országot támaszt a mennynek Istene, mely föl nem oszol mindörökké és annak országa más népnek nem adatik; ez megrontja és megemészti mindazon országokat, maga pedig megmarad mindörökké, aszerint, amint láttad, hogy a hegyből kéz nélkül kiszakad egy kő és összerombolta a cserepet, a vasat és rezeit, az ezüstöt és aranyat.”¹

(Dán. 2, 35.): „A kő pedig, mely megütötte vala a képszbrot, nagy hegygé lön és betölté az egész földet.”

(Zsolt. 71, 8, 11.): „A tengertől-tengerig fog uralkodni és a folyóviktól a föld-kerekség határáig.” És imádni fogja őt a föld minden királya: minden nemzet szolgálni fog neki.” (Dávid, Jessze fia utódjának = a Megváltónak.)

(Dán. 7, 13.): „Ime, az ég felhőiben jöve egy, mint az ember fia (Messiás) és azős-öreghez közeledék és az ő színe elé vivék őt. Ki hatalmat ada neki és tisztességet és országot, hogy minden népek, nemzetségek és nyelvűek szolgáljanak neki; az ő hatalma örökkévaló hatalom, mely el nem vétetik és országa, mely el nem enyészik.”

(Zsolt. 2.): „1. Miért agyarkodnak a pogányok s gondolnak a népek hiúságokat? 2. Felállanak a föld királyai és a fejedelmek egybegyűlnek az Ur ellen és az ő felkentje ellen. 3. „Szaggassuk el kötelékeiket és rázzuk le magunkról igájukat!” 4. A menyenyekben lakó kineveti őket és az Ur kigúnyolja őket. 5. Akkor szól nekik haragjában és búsulásában megháborítja őket. 6. „Én pedig királlyá rendeltettem tőle Sionon, az ő szent hegyén és parancsát hirdetem.” 7. Az Ur mondá nekem: „Fiam vagy te.” 8. „Kérjed tőlem és én neked adom a pogányokat örökségül és birtokul a föld határait.” 9. „Vasvesszővel fogod őket kormányozni, s mint a cserépedényt, összetöröd őket.” 10. És most, királyok, okuljatok: tanuljatok, kik a földet ítélik. 11. Szolgáljatok az Urnak félelemmel és örvendeztetek neki rettegéssel. 12. Fogadjátok el a fegyelmet, nehogy megharagudjék az Ur és elveszettek az igaz útról, 13. mikor hirtelen fölgerjed az ő haragja; boldogok mindnyájan, kik benne bíznak.”

(Zsolt. 109.): „1. Mondá az Ur az én Uramnak: „Ülj az én jobbomra, míg ellenségeidet lábad zsámlóává teszem.” 2. A te hatalmad pálcáját elküldi az Ur Sionból Uralkodjál ellenségeid közepette. 3. Nálad az uralom hatalmad napján a szentek fényességében. 4. Megeskiüdött az Ur, és nem bánja meg: Te pap vagy mindörökké Melkizedek rende szerint. 5. Az Ur jobbod felől megrontja haragja napján a királyokat. 6. Itélni fog a nemzetek között, nagy romlást teszen, sokaknak összeűzza a fejét a földön. 7. A patakból iszik az úton; azért emeli magasra a fejét.”

¹ Miből a képszbrot állott és melynek mindegyike más-más országot jelent.

Jézus legnagyobb csodája.

Jézus csodái közül a helyszűke miatt csak *egyetlenegyet* veszünk szemügyre, a *legeslegnagyobbbat*: a halottaiból való dicsőséges *feltámadását*. Ezt azonban rendkívüli fontossága miatt kissé tüzetesebben fejtegetjük.

Jézus feltámadása: *történeti tény*. Azért *tanukkal* kell igazolnunk.

A tanuk Jézus *barátai*, nemkülönben — akaratuk ellenére is — az *Ő ellenségei*.

Jézus feltámadása föltételezi *halálának* a bizonyosságát. Azért előbb erről szólok.

Hogy Jézus valóban meghalt, arról *barátai* biztosítanak.

Az evangélisták mindegyike félremagyarázhatatlanul írja, hogy „Jézus... „kiadá lelket“, „meghala“. (Mát. 27, 50, Ján. 19, 30, Márk 15, 37, Luk. 23, 46.)

E bizonyítékot az *ellenség* csak megerősíti: **Pontius Pilátus**: „Pilátus híván a századost, megkérdezte őt, vajjon *meghalt-e* már (Jézus)? És midőn értesült a századostól, Józsefnek ajándékozta a testet.“ (Márk 15, 44.) — **A katonák**: „Eljövénnek a vitézek és az elsőnek megtörék ugyan a szárait, a másíknak is, ki megfeszítettet vala övele. Mikor pedig Jézushoz jöttek, látván őt, hogy *már meghalt*, nem törték meg szárait, hanem egy a vitézek közül lándzsával megnyitá az ő oldalát és legottan vér és víz jöve ki.“ (Ján. 19, 33.) (Ez a lándzsadöfés bizonyosan kioította volna életét, ha még nem halt volna meg.) — **A papi fejedelmek és farizeusok**: „Egybegyűlénnek a papi fejedelmek és farizeusok Pilátushoz mondván: Uram! megemlékeztünk, hogy ama csábító még életében mondotta: Harmadnap múlva feltámadok. Hagyd meg tehát, hogy őrizzék a sirt harmadnapig; netalán eljöjjenek tanítványai és ellopják őt és azt mondják a köznépnek: Feltámadott halottaiból és ez utóbbi tévedés rosszabb lesz az elsőnél. Mondá neki Pilátus: Van őrségtek. Menjetek, őrizzétek, amint tudjátok. Azok pedig elmenvén, megerősítik a sirt örökkel, megpecsételvén a követ.“ (Mát. 27, 62.) (Akkik még a lopástól is féltek, bizonyára jól megnézték a holttestet, nincsen-e benne még élet, mielőtt eltemetni engedték.)

Jézus tehát valóban meghalt.

Jézus feltámadása.

(Vázlat.)

Jézus meghalt: tanuk:

barátai
ellenségei.

(De nem: „Itt nyugszik“, hanem: „Feltámadt“.)

Jézus feltámadt: tanuk:

ellenségei:
megátalkodott,
megtért (csodák)

barátai:

halála után: megjelent: hall, lát, tapint, stb.

„előtt: jövendölt: ész

Nem egykönnyen hittek. Tamás.

szív

Jézus meghalt ugyan, de *nem* osztozott a minden emberinek közös sorsában: az *enyészetben*. Már *Dávid* ajkával mondatja az Ur: „Testem reményben fog nyugodni, mert lelkemet nem hagyod pokolban (sirban) és nem engeded, hogy a te szentéd rothadást lásson.“ (Zsolt. 15, 10.)

Sirja *nem* volt a *pusztulás*, hanem a *megdicsőülés* színhelye: amint azt már *Izaiás* próféta előre megmondotta: „És az ő sirja dicsőséges lesz.“ (11, 10.)

Az emberek sirján, bár lakója még oly hatalmas volt is életében, rendszerint e két szó olvasható: „*Itt nyugszik*.“ E két szó minden földi tehetetlenségnek, mulandóságnak legvelősebb kifejezése. Jézus sirjánál ehelyett egy angyal ajkairól hangzik: „nincsen itt, hanem *feltámadott*“. (Luk. 24, 6. — Márk 16, 6. — Mát. 28, 6.)¹

¹ Bourdaloue.

Hogy Jézus csakugyan feltámadott halottaiból, azt bizonyítják: **ellenségei**, még pedig először is **megátalkodott ellenségei: Az örök.** „Némelyik az örök közül a városba jövének és megjelenték a papi fejedelmeknek mind, amik történtek vala. (Mát. 28, 11.) — *A papi fejedelmek:* „egybegyűlvén a vénekkel s tanácsot tartván, sok pénzt adának a vitézeknek mondván: Mondjátok, hogy az ő tanítványai éjjel eljöttek és ellopták őt, amikor mi aludtunk. És ha ezt meghallja a helytartó, mi elhittetjük vele és titeket biztosítunk. Azok pedig elvevén a pénzt, úgy cselekvének, amint tanítva voltak. És ez a hír el van terjedve a zsidóknál a mai napiglan.“ (Mát. 28, 12—15.) Erre vonatkozólag mondta szt. *Agoston:* „*Alvó tanukat használsz?! Valóban magad is aludtál, mikor az ármányoskodásba annyira belefáradtál.*“ (Sup. Ps. 63. v. 7.)

„A főpapok ismerik a római katonai törvényt, mely az elalvást, vagy megfutamodást halállal bünteti, s megnyugodtak: a tanítványok meg sem közelíthetik a sirt. A tanítványoknak különben eszükbe sem jut ilyesmi. A mester elfogatásakor szétrebbentek. A legbátrabb közülök egy szolgáló szavára esküvel megtagadta a Mestert. Ők dicső messiási országot várnak; s íme a Mester a gyalázat fáján halt meg. Ez az iszonyú tény kétségbeesíti őket. Még a temetésére sem mernek elmenni. Csak őket is keresztre ne feszítsék! Még nem értették a kereszt titkát. Éjszaka borult a lelkükre, és ezek lopják el a Mester testét?! Minek?! Lopni, csálni csak az szokott, aki hasznot remél csalárd eljárásából! Itt a földön üldözés és halálbüntetés, a másvilágon meg kárhozat járt volna rettentő merényletükért . . .

Ha tényleg megtörtént volna a test ellopása: mily megbecsülhetetlen fegyver lett volna a főpapok kezében! Kényszeríthették volna az apostolokat a test kiszolgáltatására s a holttesttel a nép elé állva mondhatták volna: Íme, az óriás, minden gonoszságnál gonoszabb világcsalás! Azt mondják, hogy feltámadt . . . Íme, itt a holtteste annak, aki állítólag feltámadt halottaiból! Mekkora ámitás és gonoszság tehát az ő feltámadását hirdetni! Haljon meg mindenki, aki ebben részes! S ezzel egycsapásra megsemmisíthették volna a Názáretit művével együtt mindörökre. Amde ezt megtenni nincs módjukban. Pár héttel rá az **apostolok nyíltan prédikálják a feltámadt Krisztust.** A főpapok megvesszőzik az apostolokat, **hallgatást** parancsolnak rájuk, **de soha senki kérdőre nem vonja őket a gaz rablás miatt, ho'ott az ilyen népcsalást üldözők hivatalbeli kötelességük lett volna a főpapoknak.**¹

Hogy Jézus valóban feltámadott halottaiból, azt bizonyítják továbbá **megtért**, azaz volt ellenségei: Pünkösdi napján szt. Péter és az apostolok tanuskodására 3000-en hisznek a zsidók közül és keresztkelnek meg, **másnap** ismét 2000-en. S ettől fogva „az Ur igéje mindinkább terjed és igen sokasodék a tanítványok száma Jeruzsálemben: a **papok** közül is **nagy sereg** hódola meg a hitnek.“ (Ap. cs. 6, 7.)

Krisztusban hinni akkor a legnagyobb veszedelmekkel, üldöztetésekkel járt, „**Nagy üldözés** lőn az anvaszentegyház ellen, mely Jeruzsálemben vala“, mondja a szentíró. (Ap. cs. 8, 1.) Krisztus életében, mikor a benne való hit még nem járt veszedelmekkel, számtalan csodáival alig egynéhányat láncoolt magához a zsidók közül, mennyivel kevésbbé tudta volna halála után megnyerni a lelkeket arra, hogy oly üldöztetés közt oly rendíthetetlen állhatatossággal, szívós kitartással, halálmegvetéssel vallják meg hitüket mindenkiel szemben, ha az Ő feltámadása nem lett volna a legbizonyosabb.²

Hogy oly sokan megtértek a zsidók közül, azt jórészen azoknak a csodáknak is kell tulajdonítanunk, melyeket akkor műveltek az apostolok, mikor Krisztus feltámadását hirdették. E csodák oly **nyilvánosak** voltak, hogy a papifejedelmek is tudomással bírtak ró'uk. Faggatásukra az apostolok kijelentették, hogy a keresztfeszített és **feltámadott Jézus nevében** gyógyították meg a sánta koldúst. Erre a papifejedelmek, vének, írástudók tanakodnak vala, egymás között, mondván: „Mit cselekedjünk ez emberekkel? Mert csodajel tétetett általuk, mi Jeruzsálem minden lakója előtt tudva van és **nem tagadhatjuk.**“ (Ap. cs. 4, 16.)

S e csodák **nagy számban** történtek. Azt mondja a szentíró: „Az apostolok kezei által pedig **sok** jelek és csodák lőnek a nép között.“ (Ap. cs. 5, 12.) „Mindinkább **növekedék** pedig az Urban hívő férfiak és asszonyok **sokasága**, úgy, hogy az utcákra tevők ki a betegeket és ágyakra és nyoszolyákra helyezék, hogy eljövén Péter, legelőbb az ő árnyéka árnyékozza meg valamelyikét és megszabaduljanak betegségeikből. Sőt a közellevő városok **sokasága** is Jeruzsálembe gyülekezik, elhozván a betegeket és a tisztátalan lelkektől gyötröttiket, kik **mindnyájan meggyógyulának.**“ (Ap. 5, 14—16.)

¹ Szuszai: Apologetika.

² Hurter.

Láttuk eddig, hogyan tettek tanuságot Jézus feltámadásáról az ő *ellenségei*. Nézzük most, hogyan tettek tanuságot az ő **barátai**.

Az **evangelisták** mind a négyen egybehangzóan közlik Jézus feltámadását. (Mát. 28, Márk 16, Luk. 24, Ján. 20.)

Az **apostolok** pedig *nyíltan* — mint hallottuk —, *csodák* kíséretében és félelem nélkül hirdették Jézus feltámadását és tanuskodásukat **vérükkel pecsételték meg**.

S mivel győzte meg Jézus az ő barátait feltámadásáról?

Avval, hogy **megjelent** közöttük.

Nemcsak egyszer és egyeseknek jelent meg, hanem *sokszor és mind a tizenegy apostolnak és másoknak* is, sőt szt. Pál azt mondja: „Azután megjelent több mint 500 atyámfiaának egyszerre, kik közül sokan még élnek mindezideig.” (Kor. I. 15, 6.) Az Apostolok cselekedeteiben olvassuk: Jézus az apostolok előtt „*előne* mutatva magát az ő szenvedése után *sok bizonyítás* által, negyven nap alatt megjelenvén nekik és szólván az Isten országáról és együtt evén velük.” (Ap. cs. 1, 4.)

Megjelenéskor meggyőzte tanítványai *minden érzékét*, hogy ő áll előttük. — Meggyőzte **füüket**: „Békesség nektek! (úgymond). Én vagyok; ne féljete!” — *Hangjáról* megismerhették Mesterüket. — Meggyőzte **szemüket**: Az apostolok „megrettenvén és félvén, azt vélik vala, hogy *lelket* látnak. És mondá nekik: Miért háborodtatok meg s miért támadnak ily gondolatok szíveitekben? *Lássátok* kezeimet és lábaimat, hogy ennemmagam vagyok.” — Meggyőzte **kezüket**: Tapintsatok meg és lássátok, mert a léleknek húsa és csontjai nincsenek, amint látjátok, hogy nekem vagyok. És mikor ezt mondotta, megmutatá nekik kezeit és lábait.” Ezzel sem elégedett meg: „Midőn mégsem hittek és örömiükben csodálkoztak, mondá nekik: Van-e valami ennivalótok? Ők pedig hozának neki egy darab sült halat és lépesmézét. És miután evett előttük, vevén a maradékot, nekik adá.” (Luk. 24, 36—38.) Szt. János még azt is följegyezte, hogy „*rájok lehele*.” (20, 22.)¹

A testi öt érzék közül egyet sem hagyott figyelmen kívül.

Hogy a kétségnek még az árnyékát is eloszlassa, meggyőzte **lelküket** is. Megvilágosította **értelmüket**, hogy belássák, hogy *ennek így kellett történnie*, ez másképp nem lehett. „Akkor megnyitá előttük, hogy értsék az írásokat. És mondá nekik: hogy így vagyok **megírva** és így kellett Krisztusnak szenvednie és **feltámadni** halottaiból harmadnapon.” (Luk. 24, 45—46.) „Nem ezeket kellett-e szenvednie Krisztusnak és úgy menni be az ő dicsőségébe? És elkezdvén Mózesen és mind a prófétákon fejtegeté nekik mind, amik az írásokban fölöle szóltanak.” (Luk. 24, 26.)

Ezen fejtegetéssel, mint egy vakító reflektorral bevilágított a messze századok jövődöléseibe s azok minden homályát eloszlatta. Tisztán látták, hogy amit a próféták a Megváltóról jövődöltek, az Őbenne mind beteljesedett.

Ezekután belátták, hogy amit Jézus szenvedése előtt feltámadásáról ismételtén mondott, azt nem úgy, mint eddig, *képes* értelemben, hanem a *szó szoros értelmében* kell venniök. „Még nem értették — ugyanis „az írást, sem Jézus szavait, „hogy föl kell vala halottaiból támadnia.” (Ján. 20, 9.)

¹ Dr. Wiser Tamás.

Pedig Jézus nemcsak *jelezte* feltámadását nemcsak *képekben* jövendölte meg, hanem *egész* világos szavakban is megmondotta tanítványainak.

Jézus **jelezte** feltámadását, midőn mondá: „Leteszem életemet, hogy ismét felvegyem. Hatalmam van azon annak letételére és ismét hatalmam van azon annak felvételére.” (Ján. 10, 18.)

Képekben jövendölt, midőn mondá: „Valamint Jónás a cethal gyomrában három nap és három éjjel volt: úgy lesz az emberfia is a föld szívében három nap és három éjjel.” (Mát. 12, 40.)

(A három nap és éjjel a héber szólásmód szerint úgy értendő, hogy Jézus az első nap egy részén, második nap egészén, s a harmadik egy részén át lesz a sírban.)

Vagy máskor mikor így szólt: „*Bontsátok el e templomot és harmadnapon felállítom azt.*” Mondák erre a zsidók: Negyvenhat esztendeig épült ez a templom és te harmadnapon fogád azt felállítani? — Ő pedig ezt a maga testének a templomáról mondotta. Mikor pedig feltámadott halottaiból, megemlékezének tanítványai, hogy ezt mondotta vala és hívének az írásnak és a beszédnek, melyet Jézus mondott.” (Ján. 2, 19.)

Egész világos szavakkal beszélt Jézus, midőn mondá: „Ime felmegyünk Jeruzsálembe és beteljesednek mind, amik megírtak a próféták által az Ember Fiáról, mert a pogányok kezébe adatik és megcsúfoltatik, megostoroztatik és megpökdöstitik; és miután megostorozzák megölik őt és *harmadnapra feltámad.*” (Luk. 18, 31.)

Hogy ily világos szavak után sem vették Jézus szavait szószerint, hanem képes értelemben, ez onnan volt, mert az egész ószövetségben, amióta a világ áll, nem volt hozzáfogható esemény.

Láttuk tehát, hogy Jézus az ő feltámadásáról tanítványainak nemcsak *testi* érzékeit, hanem lelki tehetségüket, *értelmüket* is meggyőzte.

E sziklaszilárd meggyőződés **szívére** sem maradhatott hatás nélkül. Sőt hozzájárulván a Szentléleknek pünkösdi tüzlángja, nemcsak megtisztította a földi gondolkodás salakjától, hanem szívük lágy vasát kemény acéllá változtatta, mely inkább ketté törik, de meg nem hajlik halandó ellőt — soha, örökre.

Ha tényleg nem támadt volna fel Jézus, mi magyarázza meg azt a *változást*, mely az apostolok lelkében beállott? Mi változtatta a Jézus életében oly *gyáva* embereket haláltmegvető *hősökké*? Hogyan merték volna oly elszántsággal hirdetni Krisztus tanítását? Hogyan mertek volna beszélni oly rettenhetetlen bátorsággal Jézus feltámadásáról *nem eldugott helyen*, hanem ott, ahol Jézus meghalt, ahol újjal mutattak rá az ő sírjára? Hogy merte volna szent Péter a szanta koldus meggyógyulása után a papifejedelmeknek oly vakmerően szemükbe vágni: „Népnek fejedelmei és vének! Tudva legyen nálatok, mindnyájatoknál és egész Izrael népénél, hogy a mi Urunknak, a názáreti Jézus Krisztusnak nevében, kit ti megfeszítettetek, kit az **Isten feltámasztott halottaiból**, az által áll ez épségben előttetek. Ez a kő, mely töletek, építőktől megvettetek, mely szöglet fejevé lett. (Zsolt. 117, 22.) És nincs másban senkiben üdvösség, mert nem is adatott más név az ég alatt az embereknek, melyben nekünk üdvözölni kellene.” (Ap. cs. 4, 8.) S midőn a főpap megtiltotta a tanítást, a tilalom ellen hogyan mert volna Péter és János tiltakozni, mondván: „Ha méltó-e az Isten színe előtt inkább titeket hallgatni, mint az Istent, magatok ítéletek meg. Mert nem lehet, hogy amiket **láttunk és hallottunk**, ne beszéljük.

S midőn elfogták őket, kérdezé őket a papifejedelem, mondván: „Parancsolva megparancsoltuk nektek, hogy ne tanítsatok e névben. És ismét betöltöttétek Jeruzsálemet tanítástokkal és ránk akarjátok háritani ez embernek véré.”

Felelvén pedig Péter és az apostolok mondák: „Az **Istennek inkább kell engedelmeskedni, mint az embereknek.** A mi atyáink **Istere feltámasztotta Jézust**, kit ti megöltetek, a fára függesztvén . . . **Tanui vagyunk** ez igéknek.” (Ap. cs. 5, 27.)

Cáfolat helyett a papifejedelmek „dúlnak-fúlnak és megölni szándékoznak vala őket.” (Ap. cs. 5, 33.)

Pedig, mint láttuk, az apostolok nem egykönnyen hittek Jézus feltámadásában. (Luk. 24. 36—46.) Sőt Tamás még tíz apostolnak sem akart hinni. „*Hacsak nem látom — úgymond — az ő kezein a szögek liggatását és újjamat a szögek helyére nem bocsátom és kezemet az ő oldalába nem bocsátom, nem hiszem.*” És nyolc nap múlva ismét bennvalának az ő tanítványai és Tamás is velük. Eljőve Jézus a bezárt ajtón át és megáll a közepén és mondá: Békesség nektek! Azután mondá Tamásnak: Ereszd ide be újjadat és lásd kezeimet; és hozd ide kezedet és bocsásd az én oldalamba és ne légy hitetlen, hanem hívő. — Felelé Tamás és mondá neki: **Én Uram és én Istenem!** — Mondá neki Jézus: „Mivelhogy láttál engem, Tamás, hittél: boldogok, akik nem láttak és hittek.” (Ján. 20, 25.)

Befejezem szent János szavaival: **Sok egyéb jelet** is cselekvék ugyan Jézus az ő tanítványai láttára, melyek nincsenek megírva e könyvben. Ezek pedig megírtak, hogy higgyétek, hogy **Jézus Krisztus az Isten Fia**; és hogy hívén, életetek legyen az ő nevében. (20, 30, 31.)

Jézus jövődölése: ellenségeiről:

a zsidókról: fővárosuk, *Jeruzsálem* pusztulásáról:

„Midőn látjátok a pusztulás utálatosságát, melyet megjövendölt Dániel próféta (9, 26.), állani a szent helyen — aki olvassa, értse!“ (Mát. 25, 15.)

„Rád jönnek a napok és körülvesznek ellenségeid árokkal és körülfognak és megszorogatnak téged mindenfelől. És földig lerontanak téged és fiaidat, kik benned vannak; és nem hagynak benned követ kövön, mivelhogy nem ismerted meg a te látogatásod idejét.“ (Luk. 19, 44.) A 33-ik év volt, mikor Jézus ezt jövődölte. És 33 évre rá, tehát a 66-ik évben a zsidók fellázadtak a római uralom ellen és ekkor kezdődött a rómaiak bosszúhadjárata, mely 4 évi huza-vona és ostrom után, a 70-ik évben véget vetett Jeruzsálemnek és a templomnak. Kétmillió ember veszett el kard, éhség és dögvész által a népből, mely az egész országból az ünnepekre összesereglett. A várost úgy elpusztították, hogy benne követ kövön nem hagyott az ellenség, hanem a földdel egyenlővé tette. A történetíró ennek leírása után felkiált: „Aki ezt látta, soha nem hitte volna, hogy e helyen valaha város volt.“ Körülbelül 300 évre rá a templomot újra felakarták építeni, de tüzlángok törtek elő a földből, melyek minden munkát lehetetlenné tettek. Ezt a tényt nemcsak keresztény történetírók tanúsítják, hanem a *pogány* Ammianus Marcellinus¹ is. Sőt a *zsidó* J. M. Jost² sem tagadja.

„Mondom nektek, hogy elvétetik töletek az Isten országa és oly nemzetnek adatik, mely gyümölcsét megtermi.“ (Mát. 21, 43.)

„Nem látod-e, úgyimond aranyzájú szent János, amit Az (Krisztus) épített, senki le nem rombolta; és amit Az lerombolt, senki fel nem építette. Megépítette az anyaszentegyházat és senki nem tudta azt lerombolni; lerombolta a (jeruzsálemi) templomot és senki nem tudja azt újra felépíteni. Pedig már jóideje annak. Jóllehet megkísérlették, hogy azt lerombolják, mégsem tudták; jóllehet megkísérlették, hogy azt fölépítsék, hasztalan fáradoztak. Megengedettett nekik, hogy ne mondják: ha megkísérlették volna, megtörténhetett volna. Ime megkísérlették, de nem tudták. Mert Krisztus ereje, amely az anyaszentegyházat megépítette, ugyanaz a templomot is lerombolta.“

¹ *Rer. gest.* I. XXIII. 1.

² *Geschichte des Judent.* 1858. II. 170.

Jézus jövődölése: barátairól:

a keresztényekről:

Jézus szava: „Nem nagyobb a *szolga* uránál.“ „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak.“ (Ján. 15, 20.) „De bizzatok, én meggyőztem a világot.“ (Ján. 16, 33.)

Üldözték is tanítványait kezdettől fogva a zsidók; majd 300 évig a pogányok. De azért elterjedt a keresztény vallás. Mint az apró *mustármag* terebélyes fává növekedett.

Csodálatos eredmény ez. Mert, míg egyrészt az **eszközök** igénytelenek voltak, másrészt az **akadályok** emberileg leküzdhetlenek.

Ime az **eszközök**: 12 szegény halász terjesztette. Nem voltak tehát előkelők. Nem voltak gazdagok. Azt a keveset is elhagyták, amijök volt. Arany, ezüst, pénz nélkül indultak a világ meghódítására. Nem erőszakosan térítettek, hanem mint bárányok mentek a farkasok közé. Nem voltak tudósok. Összes tudományuk abból állott, amit az Úr Jézus ajkairól hallottak. Nem voltak ékesen szólók. Egyszerű szavakkal hirdették az Evangéliumot. Ez volt az egyetlen eszközük.

Ezzel szemben **óriási akadályokat** kellett leküzdeniök. Belső és külső akadályokat.

Belső akadály (az Evangéliumban) volt a ker. hittan és erkölcsan. A *hittan*: titkokat tartalmaz, mélységes felfoghatatlan igazságot. „A megfeszített Krisztust hirdetjük, a zsidóknak ugyan botrányozást, a pogányoknak pedig bolondságot“, mondja szt. Pál (I. Kor. 1, 23.) Az *erkölcsan* pedig nehéz parancsolatokat foglal magában.

Külső akadály (az emberekben): az ész gögje és a szív romlottsága a megélhetés érdeke és az ebből fakadt rettentő üldözések.

Mindez akadályok dacára terjedt a keresztény vallás és pedig meglepő gyorsasággal.

Az egyház 30 éves korában, Néró alatt, Tacitus akkori történetíró szerint, a keresztényeknek már „rengeteg sokasága“ szenvedett vértanúságot.

A 110. év körül írja Plinius Traján császárhoz a keresztény vallásról: „Mindenüvé elterjedt az a babona, a városokba, a falvakba, a vidékre. Isteneink templomai üresen állanak.“ Ime, a *mutármagból* fejlődött terebélyes fa. —

Kováshoz is hasonlítja Jézus vallását, mely átalakítja, megjavítja az embereket: szívüket és eszüket.

Ahol a keresztény vallás mély gyökeret vert a szívekben, azokat megmésztette. Ne menjünk messzire, itt vannak őseink. A vérszomjas, harcias törzseket megszelídítette. A rablások helyett egymás jogait, tulajdonát tiszteletben tartották. A sátrak állandó lakhelyekké, a kardok sarlókká, a lándzsák ekeszarvvá alakulnak át. Földmívelés, ipar lesz az új foglalkozás. A pogány oltárok romjain gyönyörű templomok törnek a magasba. Fejlődnek a művészetek és a tudomány. Megszűnik a rabszolgaság. A nő egyenrangú lesz a férfiúval. Az egyenlőség, testvériség jut érvényre. Megnyílnak a szeretet nyújtotta menhelyek: a betegek, aggok, vakok, süketnémák, stb. nyomorultak számára.

Beteljesedett, amit a Titkos Jelentések könyvében (21, 5.) olvasunk: „Ime, mindeneket megújítok.“

Közben szüntelenül üldözték a keresztény vallást, de hiába. Valóra vált, amit Gamáliel az apostolokra vonatkozólag a gyülekezetben mondott: „Ne törődjétek ez emberekkel és hagyjátok békét nekik; mert, ha emberektől vagyon e tanács, vagy e dolog, el fog bomlani; ha pedig Istentől vagyon, nem ronthatjátok el azt.“ (Ap. cs. 5, 38.)

A pogányok megsemmisülése után önfiai: az *eretnekek* marcangolták az anyaszentegyházat; újabbán a hitetlenek, a szabadkőmésesek és a többi nyílt és titkos ellenségek döngetik jobb ügghöz méltó elszántsággal az anyaszentegyház szikláját. De bízunk az Úr Jézus ígretében:

„A pokol kapui nem vesznek erőt rajta!“

Talmud-e vagy Evangélium?

Láttuk tehát, hogy Krisztus a Messiás.

Ki kételkedhetnék a Megváltó igazmondásában? Láttuk, hogy Isten a csodák és jövődölések pecsétjét ütötte igazolásul Krisztus tanítására.

Mi következik ebből?

Ebből következik, hogy nem a zsidóknál van most már az igazság, hanem a keresztényeknél.

Elmúlt az *előkép*, itt van a valóság.

Megszűnt az ó-szövetség. Helyébe lépett az új-szövetség, melyről Jeremiás (31, 31.) próféta mondá:

„Ime, eljönnek a napok, úgymond az Úr és *új-szövetséget* szerzek Izrael házával és Júda házával; nem azon szövetség szerint, melyet atyáikkal kötöttem az napon, meyen megfogván kezöket, kihoztam őket Egyiptom földjéről, mely szövetséget felbontottak s én uralkodtam rajtuk, úgymond az Úr, hanem ez leszen a szövetség, melyet Izrael házával kötök ama napok után, úgymond az Úr: Az én törvényemet belsejökbe teszem és szívéükbe írom azt és nekik Istenük leszek és ők népemmé lesznek.“

Nem bomlott fel a törvény, csak beteljesedett: „Ne véljétek, hogy felbontani jöttem a törvényt vagy a prófétákat; nem jöttem felbontani, hanem beteljesíteni.“ (Mát. 5, 17.)

Megtörtént, amit kértek: „Egek! harmatozzatok onnan felől és a fölegek csöpögjék az Igazat; nyilatkozzék meg a föld és teremje az Üdvözítőt, és az igazság együtt származzék.“ (Izai. 45, 8.)

Eljött az a próféta, akiről Mózes jövődőt (Deuter. 18, 18.): „Hozzád hasonló Prófétát támasztok neked atyjokfiai közül és igéimet Annak szájába adom, és megmondja neked mind, amiket öneki parancsolok. Aki pedig az Ő szavát, melyet nevemben szól, hallgatni nem akarja, én leszek bosszúállója.“ Eljött az Üdvözítő. „Tulajdonába jöve, de övéi be nem fogadták Őt.“ (Ján. 1, 11.) Nem ismerte meg a látogatása idejét a zsidó nép. Azért kellett pusztulnia fővárosnak, nemzetnek. A megmaradt zsidókat szét-zórták az egész világon.

„Eiszór téged az Úr **minden népek** közé — mondta már Mózes — (Deut. 28, 64.) a föld egyik végétől a másik végéig. S azon nemzetek között sem nyugszol meg, nem is lesz nyugodalma lábad nyomának; mert ott rettegő szívet ad neked az Úr és elapadó szemeket és szomorúságtól megemésztett lelket.“

Majdnem 2 ezer év mult el azóta és ez a nép most is bolyong a földkerekségén. Él, mint faj, de nem mint nemzet. Van vallásuk, de *nincs áldozatjuk*. Vannak tanítói, rabbi-jai, de nincs törvényes papságuk. Vannak imaházaik, de nincs meg az egyetlen templomuk. Van nyelvük, de nem beszélük; csak tudásaik értik. Van földi kincsük, de nincs biztonságuk, nincs szeretetük, nincs megbecsülésük.

Nincs áldozatjuk: „Nem kedvellek titeket, úgymond a seregek Ura és az ajándékot nem veszem el kezeitekből. Mert napkelettől-napnyugatig nagy az én nevem a nemzetek között és minden helyen áldozni fognak és tiszta áldozatot bemutatni az én nevemnek, mert nagy az én nevem a nemzetek között, úgymond a seregek Ura.“ (Malak. 1, 10, 11.)

És milyen lesz az áldozat?

Megfelel a zoltáros (109, 4.): „Megesküdött az Úr és nem bánja meg: Te pap vagy mindörökké Melkizedek rende szerint.“ Melkizedek kenyeret és bort áldozott. Mi is kenyeret és bort használunk a szentmise-áldozathoz.

Miért tűri meg Isten a zsidó népet?

Bölcs szándékai lehetnek vele. Ők, mint a keresztény vallás legádázabb ellenségei, aggályos féltékenységgel őrzik azokat a szent iratokat, melyekből mi igazságunk legfőbb bizonyítékait merítjük.

„Azért vannak még most is zsidók, mondja Szent Ágoston,¹ hogy könyveinket hordozzák a saját maguk megcáfolására. Amikor u. i. a pogányoknak meg akarjuk mutatni, hogy Krisztus megjövendöltetett, ezeket az írásokat hozzuk elő. És hogy a nehezen hívők valahogy ne mondják, hogy azokat mi keresztények szerkesztettük és az Evangéliummal, melyet hirdetünk, prófétákat is költöttünk: azzal győzzük meg őket, hogy mind amaz írások, melyben Krisztus megjövendöltetett, a zsidóknál vannak; a zsidók az ő birtokosaik.

Ellenségtől kölcsönzünk könyveket, hogy más ellenséget velük meggyőzzünk... A zsidó hordja a könyveket, amelyeknek alapján hisz a keresztény. Könyvivőink lettek: ahogy a szolgák szokták vinni uraik után, hogy azok hordozva ellankadjanak, ezek pedig olvasva megerősödjenek... Ugy tűnik fel a zsidó a Szentírás előtt, melyet hord, mint a vak a tükör előtt. Mások látják őt benne, önmagát nem látja.“

Hogy akaratlanul is nagy szolgálatot tesznek nekünk, arról persze halvány sejtelmük sincs. De nem csoda. Már Izaiás (6, 10.) prófétánál olvassuk: „Vakítsd meg e nép szívét és füleit nehezítsd meg és szemeit zárd be, netalán lásson szemeivel és halljon füleivel és értsen szívével és megtérjen és meggyógyítsam őt. „A zsidó nép Krisztus történeti alakjának legmegbízhatóbb tanuja, mert *élő és ellenséges* tanu.

„Izrael népe, mint kísértet jár-kei a történelem századain, kiáltó bizonyosságot szolgáltatva, hogy a jövendölés ígéretei és fenyegetései — igazak voltak; de egy-szersmind a kereszténység igaz voltáról is, a világ végezetéig.

Elérkezett számára az az idő, melyet Ozeás próféta (3, 4—5.) jövendölt meg, mondván: „*Sok napig maradnak Izrael fiai: király és fejedelem nélkül, áldozat és oltár nélkül*“, azaz nem lesznek sem pogányok, sem zsidók, mert mi a zsidóság templom és áldozat nélkül?...

En ennek a népnek, mely a maga nemében páratlanul állt a régi történelemben, most sincs hasonlóan az újkorban. Szét van szórva az egész világon s mégsem elegyül más népekkel; üldözik, elnyomják, bántalmazzák és mégsem gyöngül, mégsem fogyatkozik meg számában. Még arcvonásaik sem változtak a zsidóknak, bármely éghajlat alatt éljenek. Tizenkilenc század vonult el immár a nép fölött s nem bírt változtatni sem belső, sem külső sajátságain; a mindent megmásító idő nem volt képes az ő sajátos tulajdonságait megmásítani. — Nincs hazájuk s mégis külön népet alkotnak; nincs áldozatuk s mégis külön vallásuk van, nincs támasztópontjuk s mégis mindig reménykednek.

Az a *Bolygó zsidó*, aki a mélyértelmű monda szerint nem tud nyugtot találni századokon át, míg nem jó ismét az általa káromolt Megváltó, nem más, mint *maga az egész zsidóság*.

¹ Aug. in Ps. 56. n. 9.

³ Kurtz—Chobot.

Krisztus igazi egyháza a kath anyaszentegyház.

„Egy“-hez.

(III. tétel.)

Krisztus egyházának egy főelőjárót rendelt Szt. Péter személyében.

Legeltesd az én bárányaimat, legeltesd az én juhaimat. (Ján. 21, 15—17.)

„Te Péter vagy és e kösziklán fogom építeni anyaszentegyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta.“ „És neked adom a mennyek országa kulcsait. És amit megkötöndesz a **földön**, meg lesznek kötve mennyekben is; és amit feloldandasz a **földön**, föl leszzen oldozva mennyekben is.“ (Máté 16, 18—19.)

„Én pedig könyörögtem éretted, hogy el ne fogyatkozzék a te hited; és te egykoron megtérvén, erősítsd meg atyádfiait.“ (Luk. 22, 32.)

*Szt. Péter tisztsége halálával meg nem szűnhetett; másszóval
kell, hogy Szt. Péternek **utódja** legyen.*

Ez következik: a) az anyaszentegyház fogalmából, b) az első főnek rendelkezéséből és a rendelkezés szavaiból.

a) Az anyaszentegyház *társaság*. S ki látott valaha társaságot, egyletet, egyesületet, társulatot, községet, hitközséget, országot, stb. fő nélkül. Mind-egyiknek van emberi előjárója, még azoknak a hitközségeknek is van a valóságban, a gyakorlatban, akik elvben azt mondják, hogy nekik az Isten a fejük. A többi társaságnak is Isten a láthatatlan fejük, de azért van látható fejük is. Éppen csak a legnagyobb társaságnak, az anyaszentegyháznak ne volna látható feje? Miért volna ez kivétel?

b) Láttuk, hogy Krisztus rendelt főt egyházának. Vajon miért? Bizonyára, mert szükségesnek tartotta. De ha már kezdetben, mikor még kevesen voltak a keresztények, szükség volt közös főre, mennyivel inkább van szükség most, mikor az egész világ tele van keresztényekkel!

De kitűnik az utód szükségessége a rendelkezés szavaiból is.

Bárányai, juhái mindig lesznek Krisztusnak, tehát pásztoruknak is fenn kell maradnia nem személyében, hanem tisztjében. — Péter a kö-szál, az alap. Az alapnak addig kell állnia, míg az épületnek. — Kötözni, oldozni való mindig lesz; tehát Péternek is mindig lennie kell — utód-jában. Azért mondja Jézus kétszer is: „a **földön**“. — Hitükben erősíten-dők mindig lesznek. Tehát Szent Péternek is kell lennie a világ végéig: utódjában.

Szent Péter utódja a római pápa.

Szent Péter Rómában halt meg. Aki tehát a római széken követte őt, az egyszersmind mint az egyház fejének is utódja.

Nagyon egyszerűen így bizonyíthatjuk ezt az igazságot:

Kell, hogy Szent Péternek utódja legyen.

Senki sem állítja magáról, hogy ő Szent Péternek utódja, csak a római pápa. Tehát nem is lehet más.

Krb. 1600 év előtt a római püspök felhívta Észak-Afrika püspökeit, ne kereszteljék újra az eretnekségről visszatérteket. Midőn néhány püspök nem akart engedelmeskedni, kirekesztéssel fenyegette, mire azonnal szótfogadtak.

Krb. 1700 év előtt Viktor római püspök Kis-Ázsia keresztényeit felhívta, a római egyházzal ünnepeljék a husvétet, ne a zsidókkal. Midőn nem akartak engedelmeskedni, kizárással fenyegette, mire azonnal szótfogadtak

1774 év előtt halt meg Szent Ireneus, Szent Polikarp tanítványa. (168.) Szent Polikarp Szent János ap. tanítványa volt. Ireneus írja: „A római egyházzal kell, kitünő előjoga miatt, minden más egyháznak közösségen lennie.”

1847 év előtt a korinthusi keresztény hitközségben hitviták támadtak. Ezek tisztázására nem Szent Jánoshoz, aki akkor még élt, hanem Kelemenhez, a római püspökhöz fordultak. Pedig Szent János apostol volt és közel Efezusban lakott. Kelemen pápa tekintélyével helyreállította a békét.

A másvallásúak a közös fő hiánya miatt sokféle szakadtak. A szakadárok külön-külön, független nemzeti egyházakra bomlottak és egyes országokban is több felekezetre oszlanak. A protestáns felekezetek meg épen gombamódra szaporodnak. Hogy a protestánsok nem egyek, azt maguk sem tagadják. Raffay Sándor evangélikus „püspök” az „Evang. Konfirmandusok Kátéja”-ban a 24. old. 11. kérdésre így felel: „A megtisztított kereszténység híve **nem alkotnak mind egy egyházat**. Akik Luther tanítását vallották helyesnek, azokat *ágostai hitvallású* evangélikusoknak nevezik; akik pedig *Kálvinhoz* csatlakoztak, helvét hitvallásúaknak vagy reformátusoknak mondatnak. Egyéb protestáns keresztények még: unitáriusok, anglikánusok, herrnhutiak, methodisták, nazarénusok, baptisták, stb.” Ezeknek az egymásnak lényegben ellentmondó, megtisztított keresztén egyháznak mindegyike az őseredeti tiszta egy anyaszentegyház tanainak birtokosa volna????!!! ... S ha nem, melyik hát a sok „megtisztított” közül az a *szintiszta* „kereszténység”????!!! Körülbelül 300-félék. Hogyan egyezik ez Jézus szavaival?

„Szent Atyám! Tartsd meg őket, kiket nekem adtál, hogy eggyé legyenek... Nemcsak ő érettük könyörgők pedig, hanem azokért is, kik az ő igéjük által hinni fognak bennem, hogy *mindnyájan* eggyé legyenek.” (Ján. 17, 11—20.)

Ujabb időkben kezdik belátni elszakadt testvéreink ennek az állapotnak a tarthatatlanságát. Szakadárok, protestáns felekezetek együtt gyűléseznek, tanakodnak hol itt, hol ott, hogyan lehetne megvalósítani Krisztus óhaját: „*hogymindnyájan eggyé legyenek*”. (Ján. 17, 20.) Csak a legegyszerűbb, legtermészetesebb s egyedül helyes módot nem akarják elfogadni. A pápát is meghívták tanácskozájukra. A pápa udvariasan azt felelte, hogy ha elpártolt gyermekei visszatérnek hozzá, tárt karokkal öleli atyai keblére.

¹ „Az egyház akkor lehet nemzeti, ha majd a nap is nemzeti lesz”, mondta egy-
okos ember.

„Szent“-hez.

Nem azt mondjuk, hogy kath. Egyházban csupa szentek vannak, hanem azt, hogy szentek is vannak. Maga az Ur Jézus hálójához hasonlítja az Anyaszentegyházat, melyben *rossz halak* is vannak, majd szántóföldhöz, melyen a búza között *konkoly* is terem.

Nem mondjuk, hogy becsületes, jámbor emberek nincsenek a másvallásúak között; de olyan, akinek szentségét Isten csodával bizonyította, olyan egy sics. Ami szent van a naptárunkban, az mind abból az időből való, mikor még a kath. egyházba tartoztak.

Csodák csak a kath. egyházban történnek. (Lourdes.) Szentté senkit sem avatnak, hacsak minden kétséget kizáróan be nincs bizonyítva, hogy csoda történt vele életében, vagy halála után. Igaz, kevesebb most a csoda, mint eleinte. Az Isten e tekintetben úgy tesz, mint a kertész. Míg az egyház gyöngye növényke volt, mindennap öntöztette; most, hogy terebélyes fává növekedett, elég neki a rendes eső is. (N. Szt. Gergely.)

„Anyá“-hoz.

Anyá a kath. Egyház. Az ő szülöttje az *összes keresztény* nemzetek; mászóval: ahány nemzet ma keresztény, azokat mind *kivétel nélkül* a kath. Egyház tette azzá. A felekezetek egyes embereket igen, de egész nemzeteket a pogányságból még nem térítettek át a kereszténységre. *Eltéríteni* eltérítettek népeket, de *megtéríteni* meg nem térítettek *egyetlen egyet sem*. (Rombolni, persze, könnyebb, mint építeni.)

A kath. anyaszentegyház: apostoli.

Krisztus Urunk az apostolokat rendelte arra, hogy az Evangéliumot terjesszék és hogy Szt. Péterrel élükön az Egyházakat kormányozzák. Az apostolok Krisztustól kapott bűnbocsátó és egyéb hatalmat átadták a püspököknek. Ezek ismét más püspököknek egész mostanáig. Az apostolok e *törvényszerű* utódai, a pápa, mint Szt. Péter utódának fennhatósága alatt (és ezek révén a Krisztustól kapott hatalom is), csak a kath. Anyaszentegyházban vannak meg.

A szakadárók (kerek számmal) 1000, a protestánsok 1500 évre váltak el a kath. Anyaszentegyházról. Őseik mind katólikusok voltak. Csak a kath. egyház volt kezdettől fogva úgy, ahogy most van. Aki azt állítja, hogy Krisztus egyháza az idő folyamán annyira elromlott, hogy lényeges javításra szorult, az Krisztust hazugnak káromolja.

Jézus mondotta: „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta.“ (Mát. 16, 18.) Ők azt mondják: Igenis erőt vettek.

Jézus mondotta: „Veletek vagyok **mindennap** világ végeztéig.“ (Mát. 28, 20.)

Jézus mondotta: „És én kérem az Atyát és más Vigasztalót ad nektek, hogy **örökké** veletek maradjon, az igazság Lelkét.“ (Ján. 14, 17.)

Hogyan tévedhetett akkor az anyaszentegyház?

Szent Pál azt mondja: „Az élő Isten anyaszentegyháza az igazság oszlopa és erőssége.“ (I. Pius 3, 15.)

Hogyan lehet az igazság oszlopa, ha téved? — — —

A protestánsoknak már csak azért sem lehet igazuk, mert egész hamis alaptól indulnak ki. **Hamis elv** a szülőanyjuk. Azt állítják u. i., hogy nekik csak az a mérvadó, ami a Szentírásban van, a Hagyomány nem kötelező.

Mennyire téves ez a felfogás, azt bizonyítják a következők:

Maga a Szentírás sehol sem mondja, hogy benne minden megvan, amit Isten kijelentett. Ellenkezőleg efféléket találunk benne: „Atyámfiai, legyetek állhatatosak és tartsátok meg a *Hagyományokat*, melyeket tanultatok akár *beszéd*, akár levelünk által.“ (II. Tesz. 2, 14.) Vagy: „Még több írni valóm volna nektek, de nem akartam papiros és ténia által; mert reményelem, hogy nálatok leszek és *szemtől szembe* szólok.“ (II. Ján. 12.)

A Szenthagyomány nélkül még azt sem tudnók, mely könyvek tartoznak a Szentíráshoz, mert maga a Szentírás erről nem szól. A *Szentírás tulajdonkép a Szenthagyománynak része*.

Különben „az ő gyümölcseikről ismeritek meg őket“ (Mát. 7, 16.): ez az elv okozta, hogy 300-felé szakadtak.

Imádkozzatok érettük, hogy az igazság ismeretére jussanak és minél előbb eljőjön az idő, amelyről Jézus mondja: „Egyéb juhaim is vannak, melyek nem ez akeiből valók; azokat is el kell hoznom és hallgatni fogják az én szómat és *egy akol* leszen és *egy pásztor*.“ (Ján. 10, 15.) Adjá Isten, hogy úgy legyen.

KATHOLIKUS JELMONDAT (II.)

Lassan, méltósággal.

Ka-tho-li-kus a val-lá-som; A si-rig hi-ve ma-ra - dök. A hi-tem meg nem ta-ga-dom, a vé-re - met bár ont-ja - tok

Solo, lenyúlással Tutti.

Hisz e-gye - dül ez üd-vő - zit, Örök-re csak ez bol-do - git; E' ki-vül nin-csen üd-vős-ség! E' ki-vül nin-csen üd-vős-ség!

• Idégen dallam.

PÁPAI HIMNUSZ.

(Saját dallamával)

Hol szent Péter sírba té-
ve és Rómának dobog szí-
ve, ezrek ajkán, ezer nyel-
ven hó ima zeng édesden;
— Tartsd meg Isten szent
Atyánkat, Krisztusnak hely-
tartóját.

Aranyfödél, márványfalak
s a Vatikán visszhangzanak
s a két halom tág körében
megharsanva körülöröppen:
— Tartsd meg Isten szent
Atyánkat, Krisztusnak hely-
tartóját.

Új erőre kap e szózat s
bejárja a szent sirokat, zúg-
va vonul hegyen, halmon.
áttör zajgó hullámokon:
— Tartsd meg Isten szent
Atyánkat, Krisztusnak hely-
tartóját.

A forró dél, rideg észak
ez imában egyesül csak s
kivált honunk édes nyelvén
zeng igazán, zeng őszintén:
— Tartsd meg Isten szent
Atyánkat, Krisztusnak hely-
tartóját.

VÁZLATOS MÓDSZERBEN EDDIG MEGJELENT:

- A) *Elmélet.* „Többet észszel, mint erővel“ P —.60
 B) *Gyakorlati útmutatás.* „Egységben: az erő“ „ —.60
 „Megosztás: fél győzelem“ „ —.60

C) *Eszközök.*

- I. „Kath. Hitvédelem dióhéjban“ P 4.—
 VI. kiadás P —.40
 hozzávaló vázlatcsoport, darabja „ —.10

II. „A bűnbánat szentsége és az Oltáriszentség“-ből:

1. Eleminél magasabb isk. részére és magánhaszn. II. kiad. drbja P —.60
 hozzávaló kettős vázlatcsoport darabja „ —.10
 2. Elemi IV. (V—VI.) osztály részére, darabja „ —.32
 hozzávaló kettős vázlatcsoport darabja „ —.10
 3. Elemi III. osztály részére, drbja P —.16
 hozzávaló kettős vázlatcsoport darabja „ —.10
 4. hozzávaló falitábla vázlat nagyobb alak, tekercse „ 3.—
 hozzávaló falitáblás vázlat, részben kisebb alak, tekercse „ 2.—

III. Falitáblák:

1. „Katekizmusi összkép“, drbja P —.80
 2. „Bevezetés“ és „A Hit“ „ —.80
 3. „Isten és tulajdonságai“ „ —.80
 4. „A Teremtő“ (1. ágazat) „ —.80
 5. „A Megváltó“ (2—7. ágazat) „ —.80
 6. „A Megszentelő“ (8—12. ág.) „ —.80
 7. Tízparancsolat és ötparancsolat „ —.50
 8. „Állandó és változó ünnepek“ „ —.80
 9. „Bűn és Erény“ 1.50
 10. Törvényszegés, -tartás, -szék“ P 1.—
 11. „Kegyelemeszközök“ „ —.50
 12. „A Szentségek“. (III. kiadás) „ 1.50
 13. „Bűnbánat“. (II. kiadás) 1.—
 14. „Az Ó-szövetség áttekintése“. elemi „ —.80
 15. „Az Ó-szövetség áttekintése“, magasabb 1.—
 16. „Die Sakramente“ 1.50
 17. „Das Sakrament der Busse“ 1.—

IV. A tanulók kezébe való vázlatcsoportok:

1. „Katek. összkép“ III. kiadás ... P —.20
 2. „A Hit“ „ —.10
 3. „Isten és tulajdonságai“ „ —.10
 4. „A Teremtő“ II. kiadás „ —.10
 5. „A Megváltó“ II. kiadás „ —.10
 6. „A Megszentelő“ II. kiadás „ —.10
 7. „Parancsolatok“ III. kiadás „ —.10
 8. „Az Ötparancsolat naptára“ „ —.10
 9. „Bűn és erény“ II. kiadás ... „ —.20
 10/a. „Törvényszegés, -tartás“ ... „ —.10
 10/b. „Törvényszék“ „ —.10
 11. „Kegyelemeszközök“ „ —.10
 12. „Szentségek“ III. kiadás „ —.30
 13. „Bűnbánat“ II. kiadás „ —.10
 14. „Az Ó-szövetség összefoglalása“ „ —.10
 15. „Laster und Tugend“ „ —.25
 16. „Sin, Virtue“ „ —.25

Az összes vázlatcsoportok füzetben:

„A Katekizmus vázlatai“ II. kiadás.

- Elemi III—IV. osztály P —.90

Eleminél magasabb: elfogyott. Csak lapokban kapható. Lásd fent.

A Vázlatok és Vázlatcsoportok mind kettőszínű nyomatúak, csak a Bűn-Erény, az Összkép és Az ötparancsolat naptára háromszínű. Külön: magasabb iskolák, IV—VI. osztály, III. osztály részére.

„Die Skizzen des Katechismus.“

- III. Elementarklasse P 1.— IV—VI. Elementarklasse P 1.—

V. A Katekizmus kérdései (csoportosítva) felelet nélkül.

- Vallástan-lecke. Elemi II. oszt. ... P —.20 Ellenőrző P —.03
 Elemi III. oszt. „ —.20 Tételek „ —.03
 Elemi IV—VI. oszt. II. kiadás „ —.20 Óraterv fejléce „ —.10
 Katekizmusi kérdések „ —.03

VI. Elbeszélés. (Bánatindításra.)

- „Feri álma“. II. kiadás. (Hogyan tanította a kis Feri Örzőangyala bánatot indítani a szentgyónás előtt) P —.30

VII. Segédeszköz gyónáshoz és szentáldozáshoz. (Leikitükör, gyónás és szentáldozás előtt és után való imák.)

- Elemi III. osztály. II. kiadás P —.03 Ének:
 Elemi IV. osztály. III. kiadás „ —.03 1. „Kath. a vallásom“, kétféle dal-lam „ —.—
 Eleminél magasabb isk. részére „ —.06 „Pápai himnusz“ szövege „ —.04
 énekekkel. V. kiadás „ —.06

A szokásos kedvezményvel kapható a szerzőnél: Bpest, I., Tárogató-út 46.